

UNITÁRIUS ÉLET

XXVI. ÉVFOLYAM, I. SZÁM

1972. JANUÁR—MÁRCIUS

A hit húsvéti öröme

Keresztény életünk nagy ünnepeit külön-külön is meg szoktuk jelölni úgy, hogy lényegüket legjobban kifejező fogalmakkal, jelzőkkel ékesítjük fel őket. Így emlegetjük, hogy: Karácsony a szeretet, vagy a gyermekek ünnepe; Pünkösd a lélek, vagy az egyház megalapításának ünnepe; Húsvétról azt szoktuk mondani, hogy a hit ünnepe. Ezek a megjelölések rendszerint híven fejezik ki az ünnepek lényegét, s eléggé elfogadható magyarázatot adnak benső tartalmukról, jelentőségükről. A legbeszédeesebb talán az összes között Húsvét megjelölése, mikor azt mondjuk róla, hogy Húsvét a hit ünnepe. Mert hit nélkül Húsvétal semmit sem kezdhethetünk. Ugyanis azok az események, amelyek az evangéliumokban ezzel az ünneppel kapcsolatosan írott szövegeként fennmaradtak, lényegükben mind lelki és szellemi síkon zajlottak le, mentek végbe és nem materiális vonatkozásukon van a hangsúly.

Ha figyelmesen olvassuk a húsvéti események leírásait, egymással egészen ellentétes érzelmek kelnek életre bennünk s töltenek el minket. Mert igaz ugyan, hogy Jézus előre megmondta övéinek s ezt többször is hangsúlyozta, hogy sorsához törvényszerűen hozzátartozik a kereszten való kínszenvedés, hogy meg kell halnia. De megmondta azt is, hogy ellenei nem sokáig örvendezhetnek a halála felett, mert harmadnapra feltámad és kijön a sírból. Mégis! Húsvét reggelén, a kora hajnali órában az a néhány asszony, aki sietve igyekszik Árimáthiai József kertje felé, hogy a sírt megnézzék, csupa kétség és gyötrelmes bizonytalanság, harmadnap reggelén s a lelkükre szakadt szomorúság miatt olyan szótlankok, mintha mind megnémultak volna. Amikor pedig a sírt üresen találják, ahelyett, hogy újjongva gondolnának Jézus feltámadására, szinte jajveszékelve a gondolatban, valósággal felsír ajkukon az aggodalom: Hol van a Mester? Hová lett a sírból? Bizony csordultig tele vannak kétséggel s lelküket ellepi a bizonytalanság szomorúsága, kínzó gyötrelme. És csak akkor eszmélnek fel ebből a bódult állapotból, amikor a hit fehérruhás angyala megszólal és felvilágosítja őket a történetek felől. Sőt! Amikor az asszonyok elbeszélték a történeteket a tanítványoknak: „Az ő szavuk csak üres beszédnek látszék azok előtt; és nem hívének nekik.” Az Emmaus felé vezető úton Jézus a két tanítvány mellé szegődik, beszél hozzájuk s azok ismerik fel őt s azt mondják Jézusnak, hogy: „Valami közülünk való asszonyok is megdöbbenettek, kik jó reggel a sírnál valának.” „És mikor nem találák az ő testét, hazajöttek, mondván, hogy angyalok jelenését is látták, kik azt mondják, hogy ő él.”

Íme, itt is a megdöbbenés, a félelem uralja a lelkeket. Mikor pedig Jézus a jól ismert, megszokott közsöntéssel toppant be a tanítványokhoz és mondta nekik: Békesség nektek! Tamás akkor is kételkedik, s mivel a többiek is: „Megrémülvén és félvén, azt hívék, hogy valami lelket látnak.” Jézus azt mondja nekik: „Miért háborodtatok meg és miért támadnak szívetekben okoskodások?”

Mindezek meggyőzően bizonyítják és igazolják a tényt, hogy Húsvét elsősorban a hit ünnepe és hit nélkül Húsvétal nem kezdhethetünk semmit.

Hanem a hit annál diadalmasabban ujjong ezen az ünnepen s csupa hála sugárzik belőle az élet egyetlen és örök forrása: Isten felé, a megnyert ütközetért: a jó és a rossz harcában a jó; a világosság és a sötétség tusájában a világosság; az élet és a halál küzdelmében az élet győzelméért. Mert ott, akkor azon a reggelen a nyitott sír szélén az emberről leszakadt, lehullott mindenféle visszahúzó erő és a teljesen — mondhatjuk úgy is, hogy a tökéletesen megtisztult, felszabadult lélek és szellem, s — ez az igazi ember — fenségesen üli diadalát, lerázzván magáról még a sírporát is.

Úgy emlékszem, nem jegyezte fel a történelem, hogy akkor, abban az esztendőben mennyi volt a világon élő emberek lélekszáma, de azt bizonyosan tudjuk, hogy alig egy néhány száz, vagy ha legfennebb néhány ezer ember lelkében — annak a kis seregnek az életében —, akik, mint valami fekete város lakói, talpig gyászban voltak a nagypénteki események miatt, azon a napon olyan tiszta és igaz öröm ömlött el rajtuk, mint annak a gyermeknek a lelkében, aki éveken át hontalanul bújdosik, szívében az otthon, a szülői ház fejlejtetetlen képével s reménytelen bújdosása közben egyszer csak valamiképpen mégis hazaérkezik.

A hit elosztatott minden bizonytalanságot, elhessegette a kétség fekete hollóit, elcsendesítette a mérhetetlen veszteség szórtalan panaszait, elűzött a lélek egeről minden felhőfoszlányt, s a ragyogó kék égen tündöklő tisztaságban felsütött, kigyúlt a fénylő nap s olyan öröm zápora záporozott rájuk, melynek édes ízét kitörölhetetlenül tapasztotta oda az élet ajakára a mozdulatlanságában is rohanó idő.

És nekünk, keresztény szemléletű embereknek, vallásos hitünkben éppen ez a diadalmas életöröm a legszebb és legértékesebb jézusi örökségünk. Nekünk nem tud kajánul a szemünkbe nevetni a halál, mert mi nem hozzá, hanem az élethez tartozunk. Szent menetelésünkben, ebben a küzdelmes életben, nem tarthat fel célunk elérésében senki és semmi. Biztosan meggyünk minden akadályokon keresztül életünk végcélja, a tökéletesség felé, s csak egyedül a saját gyarlóságaink lehetnek akadályaink. Az ember pedig éppen ott és azzal lesz igazán ember, amikor a saját emberségében, szívében, lelkében, testében, szellemében legyőzi, megfékezi a visszahúzó akadályokat s a jó, a szép, a tiszta, az igaz, a békés és boldog élet erőit, lehetőségeit fejleszt ki önmagában.

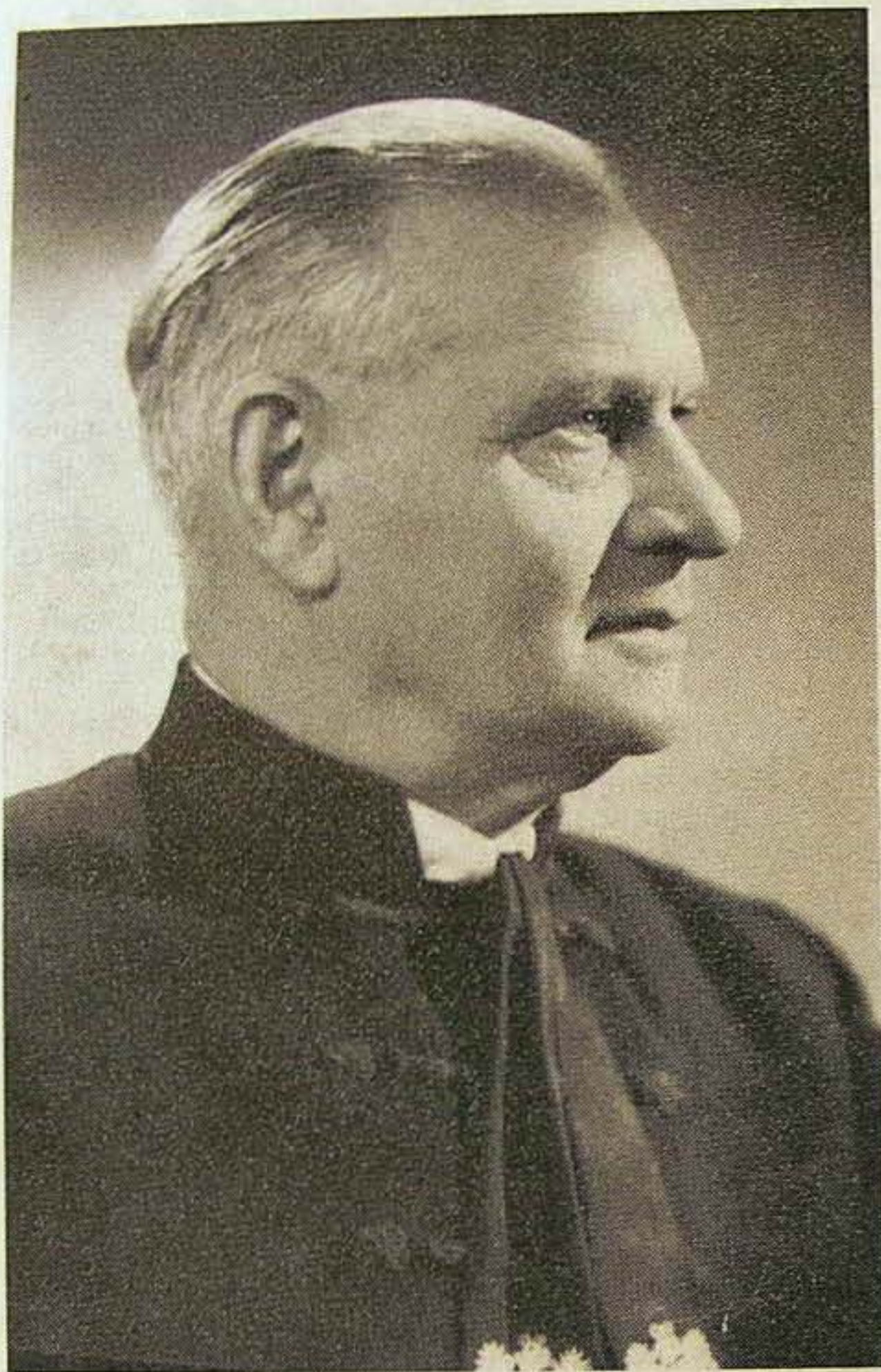
Unitárius keresztény hitünk húsvéti öröme éppen abban és azzal lesz teljessé, hogy az egykori események minden kétséget kizáróan és legalább nekünk meggyőzően beszélnek az embernek erről a legnagyobb nyereségéről, melyet az első Húsvét eseményei hoztak magukkal és megajándékozták vele az egész emberi világot: Az élet örökkévalóságának szent bizonyosságát, Jézus életének káprázatos győzelmében az élet és a halál viadalában az ember számára az élet diadalát. Ebben a szemléletben természetes, hogy számunkra az élet tisztelete és az ember megbecsülése a legszebb és legértékesebb keresztény erény, mely nemesen ötvözi minden törekvésünket.

Pethő István
ny. püspöki helynök

DR. KISS ELEK

romániai unitárius püspök

1888—1971.

Egyszerű székely szülők gyermekeként Medeséren született. Tanulmányait a székelykeresztúri és a kolozsvári unitárius kollégiumokban végezte. Jeles érettségi után a kolozsvári tudományegyetemen nagynevű professzorok filozófiai és pedagógiai előadásait hallgatja. Tanulmányai befejeztével pedagógiából bölcsészdoktori oklevelet szerzett. A kolozsvári unitárius teológiai akadémián, egyetemi tanulmányaival párhuzamosan lelkészi oklevelet nyer. Egyháza továbbtanulásra Oxfordba, az unitárius teológiai főiskolára küldi ki 1913-ban. Itt éri az első világháború kitörése.

A háborús nehézségeket leküzdve 1915-ben a semleges Dánián keresztül hazatér és Kissolyos gyülekezetében kezdi meg lelkészi munkáját.

A fáradhatatlanul és szorgalmasan tanuló fiatal lelkész külföldi tanulmányait gyümölcsöztetve „Az isteni törvény útja” című könyvében az ótestamentumi bevezetés és teológia tárgyköréből magántanári értekezést ír, melyet tankönyvként ma is használnak.

1922-ben az egyházi főtanács megválasztja az ótestamentumi tanszékre teológiai rendes professzornak. Ettől kezdve munkássága Kolozsvárhoz kapcsolja. Élénken részt vesz a város társadalmi életében is, támogatja az irodalmi lapokat, a székely fiatalok továbbtanulását elősegítő egyletet, a Gondoskodó Társaságot stb.

Amikor úgy látja, hogy a Dávid Ferenc egylet kiadásában megjelenő Unitárius Közlöny elsősorban az értelmiségiek érdeklődését elégíti ki, Unitárius Evangélium címen havi lapot szerkeszt a falusi olvasók részére.

A két világháború között kibontakozó egyházi reformmozgalmak szellemi vezetője. A konzervatív oldal részéről nem egyszer méltánytalan támadásban volt része.

Közben folytatja irodalmi munkásságát, angolból lefordítja egykori oxfordi professzorának E. J. Carpenternek több vallástörténeti vonatkozású munkáját. Tanulmányutakat tesz Nyugat-Európában, Angliában, Dániában. Részt vesz több nemzetközi unitárius világkongresszuson.

1939-ben egyházi főjegyzővé választják. A második világháború befejezése után, a Józán Miklós váratlan halálával megüresedett püspöki tisztségbe, 1946-ban választják meg. Huszonöt esztendőn keresztül tölti be felelősségteljes nehéz feladatát.

A történelmi sorsforduló, a szocializmus jelentkezése és diadalra jutása nem érte váratlanul. Korábbi egyházi és társadalmi munkásságában mindig a nép érdekeinek az oldalán állott. Így támogatni tudta azt a kialakuló új társadalmi rendet, melyben egyháza számára megváltozott szerep jutott. Irodalmi munkásságát tovább folytatta, és halála előtt néhány évvel jelent meg imakönyve és kátéja.

Kora ifjúságától kezdve a béke ügyének harcosa volt, így méltán érte az a megtiszteltetés, hogy tagja lett a romániai béketanács legfelsőbb testületének.

Részt vett az unitárius világszövetség, az IARF 1964. évi hágai és 1966. évi londoni kongresszusain. Már itt felhívta a nagyvilág unitáriusainak és haladó gondolkodású híveinek a figyelmét az 1968-ban sorakerülő történelmi évfordulóra. Nyolcvanadik születésnapján a kolozsvári Egyetemifokú Protestáns Teológiai Intézet díszdoktorává avatta és magas román állami kitüntetésben részesült.

Életének munkáját koronázták meg az 1968-ban Kolozsvárt, Tordán és Déván tartott unitárius zsinatok, melyeken az 1568. évi tordai emlékezetes országgyűlésnek, a vallásszabadságot törvénybeiktató határozatáról, és az egyházalapító mártír püspök, Dávid Ferenc életművéről történt megemlékezés. Ezeken a zsinati üléseken részt vettek a román Vallásügyi Hivatal és a város képviselői, romániai testvéregyházak, valamint többszázan a nagyvilág unitáriusai képviselőiben. 1970 őszén — sajnos utolsó —, tisztelgő látogatásom alkalmával örömmel mesélte, hogy engedélyt kapott a „Keresztény Magvető” megindítására és életének utolsó hónapjaiban minden biznnyal örömmel forgatta annak megjelent 1—2. számát, mely

írásos emléket állított az 1968. évi emlékszinaton elhangzott megnyilatkozásoknak.

Dr. Kiss Elek püspök egy hosszú életen keresztül tanított, prófétai lelkének lobogásával állandóan utat mutatott, munkásságát az unitárius egyháztörténelem a nagy püspökök érdemei mellett fogja a krónika lapjaira feljegyezni.

Hosszú életén keresztül hűséges társa és támogatója volt felesége, Andrásy Emília. Két leánya és unokái körében sok örömben, és egyik kisunokájának elvesztése alkalmával megpróbáltatásban is része volt. Az örömet derűvel, a székely ember mosolygós tekintetével, a bánatot a befelé forduló lélek engedelmeségével viselte.

Így hordozta a betegség megpróbáltatásait is. Közvetlen munkatársait élete utolsó hónapjaiban önállóságra bátorította. 1971. december 7-én reggel utoljára mosolygott közvetlen szeretteire, majd halk hangon így szólt „én most merre menjek”. A feleletet a lecsukódó szemek és az örökre elnémuló ajak önmagának adta meg.

Holttestét a kolozsvári unitárius templomban ravatalozták fel. A temetés 1971. december 11-én volt. Közel száz palástos unitárius lelkész vette körül koporsóját. A gyászistentiszteleten Szabó Árpád kolozsvári lelkész imádkozott. Gyászbeszédében dr. Kovács Lajos professzor, püspökhelyettes egyházi főjegyző méltatta dr. Kiss Elek püspök érdemeit, emberi méltóságát.

A zsúfolásig tele templomban a gyászbeszéd bevezető gondolataiban dr. Kovács Lajos ezeket mondta — ahogyan arra egy a temetés alkalmával Kolozsvárt tartózkodott hívünk visszaemlékezett: Negyvenhárom évvel ezelőtt 1928-ban ravatal állott e templom piacán és hangzott a prédikátor — a későbbi püspök dr. Varga Béla — komor fenségű szava: Ebben a koporsóban fekszik Ferencz József unitárius püspök, élt 93 esztendőt. A könnyek helyett a hálás

emlékezés mély hangulata ülte meg a lelkeket. A gyülekezet és talán az egész egyház úgy érezte, hogy az ősz főpásztor elhunytával nemcsak egy nagy ember nemes élete ért véget, hanem 52 évi főpásztori munkája végeztével egyházunk életében is egy jelentős történelmi korszak zárult le.

Ma ezen a napon — folytatta beszédét dr. Kovács Lajos — immáron azóta negyedszer, püspök ravatala áll a templom piacán. Megfáradt és örök pihenőre tért püspökétől búcsúzik egyháza, és mindazok, akik tisztelték és szerették őt. A komor gyász hangulata és a mély részvét hangja csendült fel a prédikátor ajkán, amikor mondja: Ebben a koporsóban fekszik dr. Kiss Elek unitárius püspök, élt közel 84 évet. Az ősz főpásztor egy negyedszázadon át a fiatal papi nemzedék prófétai lelkű professzora, majd történelmet formáló időben egy újabb negyedszázadon át, egyháza bölcs vezetője, híveit szerető hű pásztor, a béke és a testvériség hirdetője. Az örökkévaló világba most távozó öreg püspök élete is teljes és áldott volt és távozásával egyházunk életének egy újabb történelmi szakasza zárult le.

A romániai unitárius egyház nevében dr. Barabássy László főgondnok búcsúzott. A romániai Vállásügyi Hivatal nevében Nenciu Gheorge alelnök, az ortodox egyház nevében Mladin nagyszebeni metropolita és Herineanu kolozsvári püspök, a református egyház nevében Nagy Gyula kolozsvári püspök, a katolikus egyház nevében Márton Áron gyulafehérvári püspök, a protestáns teológiai intézet képviselőjében dr. Dávid Gyula rektor búcsúzott meleg szavakkal. A szülőfalu utolsó üdvözetét Biró Lajos medeséri lelkész tolmácsolta. A házsongárdi temetőben a végtisztességet Ürmösy Gyula közügyigazgató adta meg. A sírt elborították a koszorúk, köztük a magyarországi unitárius egyház utolsó üdvözlete is.

Emlékezetét megőrizzük

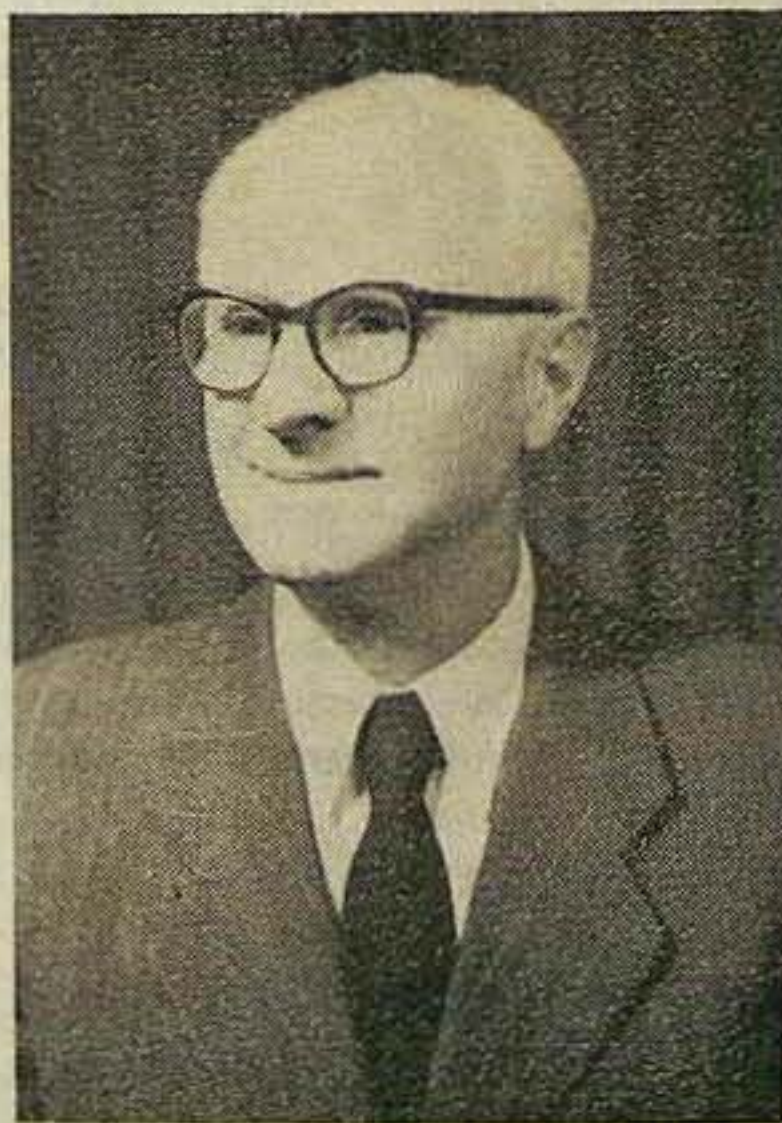
Dr. Ferencz József

Negyvenegy esztendőn keresztül szolgálta az unitárius egyházat. Azok közé a lelkészek közé tartozott, akik szent nyugtalansággal minden teendőt megláttak szolgálati helyükön s élenjártak a munkálkodók sorában.

Budapesten kezdte lelkészi pályáját és itt fejezte be. Közben 1912-től 1920-ig Abrudbányán, 1920-tól 1936-ig Haranglábban s ezzel együtt Erzsébetvároson, 1936-tól 1942-ig Komjászezen, 1942-től 1945-ig szörványokban, 1945-től 1951-ig Debrecenben, 1951-től 1953-ig Budapesten állt a gyülekezetek élén. *Abrudbányán* villanyt vezetnek be a paplakba, kikövezik a templomot és szőnyeget terítenek rá. *Haranglábban* a megépült iskola nyomán keletkezett nagy adósságát az egyházközségnek kifizetik s *Erzsébetvároson* házat vásárolnak, abban imaházat és lelkészi lakást rendeznek be s rendes lelkészi állást szerveznek az addigi filia helyett. *Komjászezen* új parókiát és iskolát építenek. *Debrecenben* a háborús nyomokat nagy szorgalommal tüntetik el a templomon, az egyházi épületeken s a hívek lelkében. *Budapesten*, ahol már csak két évet szolgált, a hívek otthonainak volt kedves és gyakori meglátogatója. Legjobb munkatársa

Buzogány Kálmán

1887—1971.

volt mindig és mindenben a felesége, a nagytiszteletű asszony, aki kiemelkedő kulturáltságával és ko-

moly zenei tehetségével részese volt a gyülekezeti munka mind mennyi eredményének.

Néhai Buzogány Kálmán lelkész testvérünk jogot és teológiát végzett s szellemében az igényesség jellemezte, életének legfőbb tartalmát az unitarizmus szolgálatában találta meg s ezt sajátos tehetséggel és színnel gyakorolta. Emberi magatartásában határozottság volt, látásmódjában koncepció s mindezt tudatosan népének szolgálatába állította. Újszékelyen született; Székelykeresztúron és Kolozsváron végezte középiskoláit, ez utóbbi helyen az Unitárius Teológiai Akadémiát és a jogi egyetemet.

Magas kort ért meg — 84 éves volt, amikor az Úr visszahívta lelkét. Hosszú életében egészséges volt, 1971 őszén kezdett betegeskedni, s december 15-én meghalt, Temetése 1972. január 6-án volt a Farkasréti temetőben Bencze Márton budapesti lelkész szolgálatával. A ravatalnál Dr. Ferencz József püspök búcsúzott az egyetemes egyház nevében. „... akár éljünk, akár haljunk, az Úréi vagyunk.” (Pál Rom. 14. 8.)

B. M.

Kedves Olvasóinknak Istentől áldott kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk

UNITÁRIUS SZEMMEL

A Hazafias Népfront ötödik kongresszusát készíti elő. Az Országos Tanács levelet intézett, mely a felkészülés időszakában eszmecsere, a felvetett javaslatok megvitatására hív fel mindnyájunkat.

E levél egyik bekezdése közvetlenül hozzánk, valóságosan gondolkozó emberekhez szól:

„A mozgalom keretei lehetőséget nyújtanak arra, hogy az egyházak és a vallásos érületű emberek eredményesen tevékenykedhessenek szocialista célkitűzéseink megvalósításáért. A Hazafias Népfront törekedik arra, hogy a hívők körében növelje a politikánk iránti bizalmat és cselekvő hozzájárulást.” A Hazafias Népfront országos tanácsában a nagyobb egyházak képviselői is részt vesznek. Mindannyiunk kötelessége azonban az, hogy munkahelyünkön, a mindennapi életben támogassuk azokat a gondolatokat, melyekkel a Hazafias Népfront mindannyiunk felemelkedését, a jobb emberi életet és a béke ügyét kívánja szolgálni. Ennek érdekében mindannyian tehetünk saját munkaterületünkön valamit. A sok kicsi eredményeket szülhet.

Édes anynyelvünk egyik áldozatos őrzője Ruffy Péter, a Magyar Nemzet főmunkatársa. Nemrégiben a külföldön élő magyarok kétnyelvűségéről írt írásából idézzük az alábbiakat azzal, hogy az általa említett Mikó Imre dr. a romániai unitárius egyház érdemes főgondnoka: „Magáról a kétnyelvűség gondjáról világszerte folyik a vita. Itthon, és Erdélyben, Svédországban, Amerikában. Természetesen a magyar anyanyelvűek gondjára gondolok. A kiváló erdélyi Mikó Imre, a bukaresti *A Hét* egyik idei számában cikkezve, megfordította ezt a kérdést. Nem magyar, román példára hivatkozik, mikor azt írja, hogy »ilyen kétnyelvű román hazafi volt Josif Vulcan, aki a nyelvtudását a Vulcan és az Irinyi család találkozásának köszönhet. Magyarul éppen olyan jól tudott, mint románul, ez azonban nem gátolta abban, hogy irodalmi munkásságát román népe nemzeti törekvéseinek szolgálá-

tába állítsa. Sőt, magyar nyelvtudását arra használta fel, hogy román irodalmat, elsősorban a népköltészetet, a nyelvi határokon túl is megismertesse, a magyar olvasóközönség előtt is ismertté tegye. Ezért fogadta el a Kisfaludy Társaság tagságát 1871-ben, amikor már a *Familia* szerkesztője volt.« Mikó megállapítja, hogy a romániai magyar nemzetiségű értelmiség jelentős része kétnyelvű napjainkban. A családban magyarul, a munkahelyen románul beszél, van, aki szakmája nyelvét románul már jobban ismeri és számosan teszik közzé tudományos dolgozataikat román nyelven.”

Az alkoholizmus elleni erőteljes társadalmi fellépést követelte dr. Lukács Tibor, a Fővárosi Bíróság elnökhelyettese „Bűnözés és társadalom” című könyvében. Hangsúlyozta, hogy olyan problémáról van szó, melynek megoldásához a nagyközönség segítségét is kell kérni. Mindnyájunkhoz szólnak ennek az okosan és szépen megírt könyvnek a gondolatai és idézzük annak befejező sorait:

„Hiszem, hogy egyre többen vannak — és lesznek — azok, akik Bertolt Brecht gondolatait teszik magukévá: Ha majd eltávozol ebből a világból, ne az legyen a gondod, hogy jó voltál, ez nem elég. Egy jó világból távozz el.”

Köszönetet mondunk azért, hogy a Tájékoztatási Hivatal kérésünkre hozzájárult ahhoz, hogy lapunkat 1972-ben az eddigéhez hasonlóan négy alkalommal, de az eddigi 24 oldal helyett 32 oldal terjedelemben jelentethessük meg. Ez azonban maga után vonja a nyomdai számla emelkedését. Így kénytelenek vagyunk az 1972. évre az előfizetési díjat felemelni. Olvasóink megértését és további támogatását kérjük.

Kevesen tudják, hogy a tavaly júliusban a lakbérpótlék bevezetéséről szóló rendelet megjelenése után az Állami Egyházügyi Hivatal a nyugdíjas lelkészek és lelkész özvegyek lakbérpótlékának a megtérítését vállalta. Ez a segítség nagyon jelentős minden magyarországi egyház és felekezet, így a mi egyházunk nyugdíjasai és lelkész özvegyei számára is.

T. Borbély Pál

T. Borbély Pál tanár, zene- és népdalszerző, énekvezér március 2-án, váratlanul elhunyt. Most is rövid kórházi kezelésre vonult be az Uzsoki kórházba, mint más alkalmakkor, de váratlan szívtrombózis zárta le tehetséges, színes, minden előrevivő nemes ügy iránt lelkesedő földi életét 70 éves korában. Temetése március 9-én volt dr. Ferencz József püspök és Bencze Márton lelkész szolgálatával. Urnája elhelyezésénél Huszti János lelkész imádkozott s nyújtott vigaszt a gyászolóknak, akik között ott vannak az unitárius hívek nagy számban. Akik ismerték T. Borbély Pál atyánkfiát, azok szerették és értékelték őt.

Apai ágon aranyosrákosi, anyai ágon torockói indítást kapott életútjára néhai Testvérünk. Ő maga Vácon született, a váci siket-némák

intézete alapítója és első igazgatója fiaként. Édesapja halálának 100. évfordulóján, amikor Vácon elhelyezték e kiemelkedő kultúrpedagógus mellszobrát is, nagy szeretettel, fiúi kötelességből megírta édesatyja életének történetét, mely a magyar művelődéstörténetnek, de unitárius egyházunknak is becses okmánya.

Kántora volt a budapesti unitárius egyházközségnek, előtt a Hőgyes Endre utcai, utóbb a Nagy Ignác utcai templomban. Tagja volt az Unitárius Egyház Főtanácsának, és a budapesti unitárius egyházközség presbitériumának.

Gyászolja özvegye, kivel 32 évig élt harmonikus házasságban, s szeretettel és megbecsüléssel gondolkodik reá híveink s fájjalják, hogy többé nem látják jólismert alakját az orgona mellett. Emlékét szeretettel megőrizzük.

HÍREK

Egyházi könyvtárunkat az elmúlt év folyamán belföldi és külföldi adományokkal sikerült gyarapítani. A zürichi Hilfswerk der Evangelischen Kirchen der Schweiz évi 300 svájci frank keretösszeg erejéig küldött különböző teológiai szakkönyveket. A lausanne-i „Aethina” kiadó kiadványait rendszeresen megküldi könyvtárunk részére. Schorer Jean nyugati szabadelvű lelkész összes munkáinak egy-egy példányát küldte meg. Több művét küldte meg dr. Sigríd Hunke író és Fritz Castagne könyvtáros, mindketten a német humanista unitárius mozgalom tagjai. Kérjük híveinket, hogy feleslegessé vált, vagy nélkülözhető, korábban megjelent unitárius írók által írt, vagy unitárius vonatkozású könyveket ajándékként küldjék meg. Köszönettel várjuk a második világháború előtt megjelent magyar vagy idegen nyelvű unitárius folyóiratok évfolyamait, de szívesen fogadjuk pótlásul az egyes számokat is.

Ifj. Végh Mihály romániai lelkésznek kocsordi gyülekezetünkbe történő kitételezéséhez a romániai unitárius egyház és a román Vallásügyi Hivatal hozzájárult. Reméljük, hogy ifj. Végh Mihály alsórákosi lelkész feleségével és három gyermekével együtt, minél előbb elfoglalhatja kocsordi új munkahelyét.

Egyházi levéltárunkban minden unitárius vonatkozású kéziratot gyűjtünk. Köszönettel vesszük unitárius templomok, összejövetelek stb. fényképeit is.

Hazánk felszabadulásának 27-ik évfordulóján egyre határozottabban érezzük, hogy elmosódnak bennünk a háború okozta romok képei, mivel felváltják azokat mai életünknek rendkívüli mértékben kiszélesedett feladatai.

Csak emlékezünk azokra az időkre, amikor a gyárakat ki kellett ásni a romok alól; a városok köz-műveit működésbe kellett hozni; hidakat, közutakat, vasutakat, járműveket kellett használhatóvá tenni, illetve előteremtetni; a mezőgazdaságot a mindennapi kenyérért, az iskolákat a gyermekekért kellett mozgósítani, lelkesíteni s anyaszentegyházunk templomait, intézményeit az új élet látására képes lelkészek vezetésével a megindult munkában bennerejlő reménység szolgálatába lehetett állítani. Ma mindez csak emlékkép bennünk, de olyan, amely az élni akarás csodálatos himnuszát zengi, amely az ember nagyszerűségét hirdeti.

Az emlékképek csak arra valók, hogy biztos bázist nyújtsanak mai feladataink elvégzéséhez. Soha nem tapasztalt módon kiszélesedett ugyanis az a munkamező, amelyen ma dolgozunk. Április negyedikének nagy ajándékával, a nekünk adott szabadsággal, békével, a munkálkodásnak esztendeivel úgy tudunk élni, hogy népünk egybeforrott a közös célok egyre jobb és teljesebb szolgálatában. Ma már arról folytatunk vitát, hogy hívők és nemhívők, hogyan vegyenek részt a Hazafias Népfrent programjának megvalósításában, hogy ennek folytán a népünkben bennerejlő alkotó erők több lakótelepet, iskolát, óvodát, bölcsődét, kereskedelmi és ipari objektumot eredményezzenek; hogy hazánk kultúrkincseit és természeti szépségeit minél többen lássák, élvezzék hazaiak és külföldiek, s hogy mi is lássunk világot egyre több alkalommal. Fontos számunkra, hogy egyre teljesebbé váljon az öregekről való gondoskodás s a gyermekes szülők felkarolása, mind erkölcsiekben, mind anyagiakban.

Tudományos, kutató és oktató intézményeinkben színvonalas munka folyik, hogy korszerű ipar és korszerű mezőgazdaság nyújtsa azt a biztos bázist, melyre kiteljesedő és egyre több kötelezettséget felmutató életünk igényt tart itthon és nemzetközi vonatkozásban egyaránt. Nemcsak magunkra kell ugyanis figyelni, hanem azokra a testvéreinkre is, akiknek még nincs meg a békéjük, akik harcban állnak függetlenségükért, s akiket éppen ezért segítenünk kell.

Felszabadulásunk 27. évfordulóján Isten iránti hálával gondolunk a megtett útra s lelkünket reménység tölti el jövőnköt illetően, abban a tudatban, hogy szocialista hazánk fejlődése töretlenül halad előre a testvéreink nagy közösségében.

HÍREK

Dr. szentgericei Jakab Géza könyvtáros 68 éves korában váratlanul elhunyt. Hamvait Zalaegerszegen helyezték örök nyugalomra, ahol életének utolsó húsz esztendejét töltötte. Jakab Géza annak idején a kolozsvári unitárius kollégium diákja volt és elnöke a Kriza önképzőkörnek. Azok közé a tehetséges fiatal erdélyi költők közé tartozott, akik 1922-ben Tizenegyek címen antológiában adták közre írásukat. Élete utolsó éveiben Zrínyi tanulmányokkal foglalkozott. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Mózes Mihály, egykori nagynevű kolozsvári unitárius lelkész tanár fia, hosszú szenvedés után Szegeden halt el. Hátramaradottainak vigasztalást kívánunk.

A gyulai Erkel Ferenc múzeumban látható kiállításon értékes unitárius anyagot látott dr. Szén Ernő hívünk. Brassai Sámuel Kolozsvárt 1870-ben kiadott könyve „A föld egyes részeinek földirati ismertetése”, valamint Brassainak az Erkel családhoz 1863-ban írt sajtókezdő levele látható.

Engel Györgyné sz. Lázár Franciska, egykori budapesti hívünk jelenleg Svajcban él. Szeretettel köszöntötte lapunkat és arra előfizetett. Megküldte adventi gondolatokat tartalmazó hosszabb versét, melyből idézzük a következő bevezető sorokat: „Ha sötétednek a napok, és mindegyik rövid, lelkemben akkor felragyog a fényesség, a hit.”

Dr. László Gyula professzort mutatta be nemrégiben a Magyar Televízió „Magyar tudósok” c. sorozatában. Dr. László professzor a magyar östörténet világszerte ismert kutatója munkájáról és kortársairól mondotta el érdekes megfigyeléseit. A kamera bemutatta a festőként is kiváló dr. László Gyula érdekes, Dürer-ihletésű festményeit is. Dr. László professzor ígéretet tett, hogy 1972. őszén egyik gyülekezeti összejövetelünkön a magyarok ősvallásáról tart előadást.

D. dr. Pálffy Miklós evangélikus teológiai dékán-professzort, az ökumenikus tanács főtákarát köszöntötte az elmúlt év végén 60. születésnapján egyháza. Az üdvözléshez mi is csatoljuk jókívánságainkat és Isten áldását kérjük a tudós professzor további munkásságára.

Dr. Ijjas József kalocsai érseket 70. és dr. Brezanóczy Pál egri érseket 60. születésnapja alkalmából Népköztársaságunk Elnöki Tanácsa a magyar állam és a katolikus egyház között kialakult jóviszony munkálása és a békemozgalmában kifejtett eredményes munkájuk elismerésül magas állami kitüntetésben részesítette.

Kozma Ferenc, budapesti egyházközségünk egykori gondnoka 94 éves korában Felcsúton hunyt el. Annak a Kozma-nemzetségnek volt a leszármazottja, amelynek ősei annak idején az Uzon-Fosztó féle latin nyelvű unitárius egyháztörténelmet továbbfolytatták. Emlékeztét kegyelettel megőrizzük.

Nyugati országokban élő magyar unitárius híveink részére szívesen megküldjük lapunkat, ha gyülekezetünk tagjai közlik ott élő rokonok, ismerősök nevét és pontos címét. Lapunk nyugati országokban élő rokonok részére kiadónk közvetítésével előfizethető. Az évi előfizetési ár külföldre 36 Ft.

A budapesti egyházközség Nagy Ignác utcai termében febr. 5-én gyülekezeti összejövetelt tartott. Bajor János debreceni lelkész tartott áhitatot. Bach-művekkel **Komádi Gerzson** ének-művész és **Vermes hegedűművész**, **Kistétényi Melinda** professzorasszony orgonakíséretével gyönyörködtették az igen nagy számban megjelenteket. Érdekes színelőadás volt az összejövetelnek **Básti Lajos** színművész élménybeszámolója, aki mint ismeretes a Pesti Színházban zsúfolt házak előtt színrekerülő **Páskándi „Vendégség”** c. drámájában **Dávid Ferenc** alakját személyesíti meg. Számos hozzászólás és kérdés tette színessé az együttlétet. Elnézést kérünk ezúton is azoktól, akiknek hozzászólására a késői idő miatt már nem kerülhetett sor.

A március 4-i gyülekezeti összejövetelen pedig **Husztai János** lelkész tartotta az áhitatot, **Tekeres Sándor** Kodály-dalokat adott elő **Ersek Mária** kísérete mellett, majd **Jancsó Adrienne**, balladák, **Sánta Ferenc** író saját novellájának előadásával tette tartalmasá és élményekben gazdaggá az estet. Szeretettelvendégség zárta a családi együttlétet.

Bélyegsarok

(Zsolt. 34:15/b.)

„Keressd a békességet és kövesd azt”

Írország régi állat-szimbólumok sorozat keretében két érdekes ábrájú bélyeget adott ki. Az egyik egy szárnyas bikát, a másik egy sást ábrázol. Az olvasó joggal kérdezheti, hogy miért érdekel bennünket ez a kiadás, egyáltalán mit jelentenek ezek az állatok? A fantasztikus állat, a szárnyas bika — Lukács evangélista, a sas — János evangélista szimbóluma.

A szárnyas bika a Lichfield-i Katedrális Evangéliumi-könyvéből való, míg a sást egy régi ír kézirat őrzi, mely a Cambridge-i Corpus Christi College könyvtárában található. Bélyeggyűjtők előtt nem ismeretlen a másik két evangélista szimbóluma sem, mert a svájci posta 1961-ben kadott „Evangélisták” sorozatában találkozhatott Máté és az angyal, Márk és az oroszán szimbólumokkal.

E kultúrtörténeti dokumentumokat figyelve, aggodalommal tekintünk az észak-írországi véres eseményekre, melyek az utóbbi 18 hónapban kisebb-nagyobb szünetekkel folynak. Vér folyt Londonderry utcáin — nem is először — a tragikus fordulatokban bővelkedő észak-ír polgárháború során.

Ki provokált? Ki lőtt először? Ki a felelős a véres vasárnapokért?

Ha visszatekintünk a múltba, amikor a különálló ír egyház 1152-ben egyesült a római egyházzal, ez az egyházi egyesülés maga után vonta az angol hódítást. Az írektől elvett földeket angol bárók kapták meg. A függetlenül maradt ír törzsfőnökök örökös civódásai csak megkönnyítették az angolok terjeszkedését. 1542-ben VIII. Henrik felvette az Írország királya címet. Ez a zsarnok uralkodó Angliába behozott egyházi reformjait Írországra is ki akarta terjeszteni. De az írek hívek maradtak a katolikus hithez és egyházhoz, s a nemzeti gyűlöltégen kívül most már a vallási ellentét is az angolok halálos ellenségeivé tette őket. I. Erzsébet uralkodásától kezdve az angolok valóságos irtó politikát folytattak a katolikus valláshoz ragaszkodó írek ellen, sok tízezret kivégeztek közülük, birtokaikat elkobozták s Ulsterbe angol és skót lakosságot telepítettek. Sok tízezer ír kivándorolt hazájából. A politikai elnyomással együttjárt Írország gazdasági elnyomása is. A lakosság teljes rabszolgasorsra jutott. Természetes, hogy ez ellen többször fogtak fegyvert, de minden felkelésüket levertek, utána még keservesebb lett sorsuk. Az ír erőket megosztották a protestáns-katolikus ellentétek, s a 17-ik században egész Írország angol gyarmat lett.

A nemzeti felszabadító mozgalom, melynek az élén az ír munkásság képviselői álltak, 1916 áprilisában

a Sinn Fein („Mi Magunk”) párt vezetése alatt kikiáltották az Ír Köztársaságot. A felkelést az angolok levertek, de az angol kormány 1921-ben kénytelen volt Dél-Írországnak dominiumi státust adni.

Érdemes W. McMillannak, az észak-írországi — magukat „Non-Subscribing Presbyterians”-nek nevező — egyház lelkészének írásából idézni, melynek hívei a mi unitárius hitbeli meggyőződésünkhöz igen közel állnak, s akiket gyakran remonstránsoknak, sőt unitáriusoknak is neveznek. A Non-Subscribing Presbyterian egyház megalakulását egészen a 17-ik századig tudja visszavezetni, amikor a skót kálvinisták és az angol puritánok Írországba jöttek. Tehát 300 éves történeti múltra tekinthetnek vissza. Őseik, akik az alapvető polgári és vallásszabadsági elvekért harcoltak, szinte egyedülállók voltak abban, hogy a katolikusokkal való egyenjogúságot képviselték.

A mozgalom ereje a két Ulster-i hercegségre — Antrim és Down — összpontosult, ahol a legerősebb volt a protestantizmus. A múltban ezeknek a gyülekezeteknek mind a világi, mind az egyházi tagjai aktívan részt vettek számos — de sajnos eredménytelen — nemzeti mozgalomban, mely mozgalmak a 18-ik század második felétől kezdve 1921-ig, Ulster állam megalapításáig egymást követték és céljuk az volt, hogy egy független Írországot és benne egy liberális társadalmi rendet teremtsenek. Tény, az, hogy sok ír mártír és patrióta — akik az unitárius egyház gyülekezetéhez tartoztak — vált kiemelkedő alakjává a 20-ik század nemzeti mozgalmainak. Ez olyan tény, amit ma a katolikusok általában nem ismernek el. Sajnos, az is tény, hogy nem ismerik el a teológiai liberálisokat sem. Ennek oka egyszerű. A harsogó nacionalizmust — mind az ír határtól északra, mind délre — legújabbán messzemenően a katolicizmussal hozzák kapcsolatba és ezáltal az ősi igaz hagyománytól eltérve a protestáns kasztok és szektáriánus bigotok legszélsőségesebb formái alakultak ki.

Ulsterben ma már nem lehet észszerűségről — legyen az akár katoli-

kus, akár protestáns — beszélni. A társadalom katolikus részének magatartása alapvetően nem különbözik a protestánsokétól. Mindkét oldal a másikon politikai és gazdasági okokból uralkodni kíván, amihez a vallást, mint fedőpalástot használják.

Szaporodnak a politikai, kulturális és egyházi mozgalmak, melyek azon fáradoznak, hogy egymáshoz való közeledést érjenek el, de hidak helyett sorompókat állítanak.

Világos nappal embereket fogtak el élénk üzleti negyedekben, a lámpavashoz kötötték őket, leöntötték szurokkal és beszórták őket tollal. Senki nem lát semmit, mindenki átmegy az utca túlsó oldalára. Az emberek a szomszédoknak kárt okoznak, még mielőtt az okozna kárt neki.

A rend fenntartására Londonderrybe küldött ejtőernyősök, a békésen felvonuló katolikus tüntetők közé lőttek. 30 tüntető zuhant golyóktól találva a kövezetre: közülük 13 azonnal meghalt. E tizenhárom békes tüntető halála új fejezetet nyitott az észak-ír polgárháború történetében. E véres vasárnapot követően Belfastban is újra barikádokat emeltek, és a város szinte minden pontján felgyújtott házak, üzemek, gépkocsik lángja festi pirosra az eget.

A feltett kérdésre: ki felelős e véres vasárnapokért, a sok tizenhárom ember haláláért? — a válasz egyértelmű. Lényegében az a londoni kormány viseli a fő felelősséget, amely ezeket a katonákat odaküldte, mégpedig azért, hogy segítse a jogukért harcoló katolikus kisebbség elnyomását. Ez a véres vasárnap egyenes következménye London politikájának. A gyilkos sortűz hozzájárul ahhoz, hogy Észak-Írországot mind gyakrabban Anglia Vietnamjának nevezzék.

A Keresztény Egyházak prágai Békekonferenciájának — melynek felelősségteljes munkájában részt vett és osztozott néhai R. Filep Imre püspöki helynök is — a vezérgondolatával zárom soraimat:

„Mentsétek meg az embert, a béke lehetséges”

Dr. Kiss József

Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa

Budapest V., Nagy Ignác u. 4. Tel.: 113—094

Szám: 105/1972.

MEGHÍVÓ

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ KÉPVISELŐ TANÁCSA a budapesti, pestlőrinci és Duna—Tisza közti gyülekezetek presbitériumaival együtt, f. évi április hó 17-én, hétfőn, du. 6 órakor

RENDKÍVÜLI ÜLÉST

tart Budapesten, az V. ker. Nagy Ignác u. 4. sz. alatti I. emeleti gyülekezeti teremben, melyre egyházi tanácsos és presbiter testvéreinket, valamint más érdeklődőket is szeretettel meghívja.

Budapest, 1972. március 20-án.

Bartók Béla
főgondnok

Bencze Márton
előadó

Dr. Ferencz József
püspök

TÁRGYSOROZAT:

1. Gyülekezeti ének.
2. Imádkozik és Bibliát olvas Bajor János főjegyző.
3. Gyülekezeti ének.
4. Megnyitót mond Bartók Béla főgondnok.
5. Bartók- és Kodály-dalokat ad elő Uher Zita, az Operaház tagja.
6. Főtisztelendő dr. Robert N. West urat, az amerikai unitárius univ. lista egyház elnökét üdvözli dr. Ferencz József püspök.
7. Robert N. West elnök felszólalása.
8. Vadady Albertné, a budapesti egyházközség gondnoka köszönti West elnök feleségét.
9. Himnusz

Márton Aron gyulafehérvári római katolikus püspök mellé — aki előrehaladott kora ellenére is részt vett az 1968. évi kolozsvári zsinaton, és nemrégiben dr. Kiss Elek kolozsvári unitárius püspök temetésén — a pápa dr. Jakab Antal címzetes püspökké és utódlási joggal segédpüspökké nevezte ki. Jakab Antal dr. jelenleg a gyulafehérvári katolikus szemináriumban az egyházjog professzora.

Lőrinczi László ürmösi lelkész Balázs Ferencről írt megemlékezését közli a Keresztény Magvető 4. száma.

Balázs Ferenc egyetlen élő értelmiségi munkatársa, Zsigmond Ferenc egykori mészki énekvezér tanító „Meggzólal a munkatárs” c. írásba foglalta emlékeit. Reméljük, hogy rövidesen nyomtatásban is megjelennek.

Az angol unitáriusok hetilapja „The Inquirer” 1972. januárjától nagyalakban modern tipográfiával jelent meg. A január 8-i számban dr. H. J. McLachlan az angol unitárius egyház ezidei elnöke, cambridgei unitárius lelkész — aki két alkalommal is járt hazánkban — érdekes cikkben számol be indiai útja tapasztalatairól.

Fülöp Zoltán szentháromsági lelkész 1971. decemberében elhalt. Temetésén a környékbeli lelkészekon kívül részt vett Sebe Ferenc kolozsvári előadó tanácsos is. Fülöp Zoltán az idősebb nemzedék kiválóan felkészült lelkészei közé tartozott, angliai tanulmányúton is járt, korábban hosszú ideig a vadadi gyülekezet pásztorja volt. Aldás emlékezetére.

Korondon a templomot újra szentelték 1971. december közepén. Az ünnepélyen dr. Kovács Lajos püspökhelyettes főjegyző prédikált.

Dialogue címen jelenik meg a belga szabadelvű protestánsok francia nyelvű szemléje. E. Conrath dr. bruxellesi lelkész szerkesztésében.

A moszkvai patriarchátus közel kétszáz oldalas új imakönyvet jelentetett meg. A könyv közli a tízparancsolat kommentárját, liturgikus előírásokat, a szentáldozáshoz szükséges előkészületi imákat és az egyházi szláv szöveg nehezebb szavainak értelmező szótárát is.

Daur Rudolf stuttgarti ny. lelkész köszöntötte a Bund für Freies Christentum elnöksége 80. születésnapja alkalmából. A haladó gondolat régi harcosát szeretettel köszöntjük.

A Kennedy elnök emlékezetére alapított könyvtár vezetőjévé Dan Fenn-t, a meggyilkolt elnök közeli munkatársát nevezték ki. Fenn édesapja az amerikai unitárius egyház egyik ismert lelkésze volt.

A Tolnai Könyvtáros című szemle 1970. évi egyik számában Csányi László „Régi irodalmunk emlékei a megyében” címen írt értékes tanulmányt, melynek rendjén a XVI. századi hódoltságbelli unitárius emlékekről is megemlékezett.

Dr. Williams H. G. harvardi egyetemi professzornak, a „Radikális reformációkról” írt munkáját részletesen ismertette és méltatta dr. Ferencz József főgondnok, a Theológiai Szemle — a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa folyóirata — 1971. évi 3—4. számában.

Halottaink

Halottaink: Bíró Lajos, megh. 1971. dec. 6-án, 63 éves korában; Béres Ida, dec. 4-én, 53 éves; Pap Jenő, dec. 11-én, 80 éves; Böhm Mihályné, dec. 14-én, 75 éves; Mihály Lajosné, Soós Julianna, dec. 23-án, 54 éves; Derzsy István 1972. jan. 13-án, 81 éves; Dr. Barabás Zoltánné, dec. 22-én, 75 éves; Előd Lászlóné, febr. 4-én, 58 éves; Körtvélyes Iván, febr. 21-én, 71 éves; Dr. Kerekes Ernő, jan. 28-án, 68 éves; Lukács Vilmosné, febr. 18-án, 77 éves korában. Aldás emlékekön.

Szentiványi István febr. 23-án, Szegeden meghalt.

Özv. Tordai Borbély Pálné hálás szívvel megköszöni a férje elhunytával alkalmából kifejezett részvét nyilváníásokat, melyekkel mély gyászában és veszteségében oly sokan mellette állottak.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Budapest IX., Högyes Endre u. 3.
Táv.: 137—186.

A szerkesztő bizottság vezetője:
Bencze Márton

Tagjai: Bajor János és Szász János
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI. Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Évi előfizetési díj: 24,— forint

INDEX: 25.842

72.2776/2-1 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató

ISTENTISZTELETEK

Nagypénteken, március 31-én du. 6 órakor Passió-éneklés az V., Nagy Ignác utcai templomunkban.

Húsvét első napján, ápr. 2-án, vasárnap:
Nagy Ignác u. de. 11; Högyes E. u. de. 10; Pestlőrinc de. 11; Pesterzsébet de. 9.

Húsvét másodnapján:
Nagy Ignác u. de. 11; Högyes E. u. de. 10; Pestlőrinc de. 11-kor.

Mátyásföldön márc. 26-án du. 4-kor, virágvasárnapján.

Szegeden ápr. 3-án, Gyulán április 9-én a ref. egyh. gyülekezeti termében unitárius istentisztelet és úrvacsoraosztás, a megszokott időben.

Húsvét mindkét napján úrvacsoraosztás. Az egyházközségek előjárói kérik a hívek szíves adományait az Úrasztala megterítéséhez.